Babel

בראשית פרק יא

)א) וַיְהִי כָל־הָאָרֶץ שָׂפָה אֶחָת וּדְבָרִים אֲחָדִים: ב) וַיְהִי בְּנָסְעָם מִקֶּדֶם וַיִּמְצְאוּ בִקְעָה בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר וַיֵּשְׁבוּ שָׁם)ג) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ הָבָה נִלְבְּנָה לְבֵנִים וְנִשְׂרְפָה לִשְׂרֵפָה וַתְּהִי לָהֶם הַלְּבֵנָה לְאָבֶן וְהַחֵמָר הָיָה לָהֶם לַחֹמֶר)ד) וַיֹּאמְרוּ הָבָה נִבְנֶה־לָּנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַּשָּׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה־לָּנוּ שֵׁם פֶּן־נָפוּץ עַל־פְּנֵי כָל־ הָאָרֶץ)ה) וַיֵּרֶד יְקֹוָק לִרְאֹת אֶת־הָעִיר וְאֶת־הַמִּגְדָּל אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי הָאָדָם : ו) וַיֹּאמֶר יְקֹוָק הֵן עַם אֶחָד וְשָׂפָה אַחַת לְכֻלָּם וְזֶה הַחִלָּם לַעֲשׂוֹת וְעַתָּה לֹא־יִבָּצֵר מֵהֶם כָּל אֲשֶׁר יָזְמוּ לַעֲשׂוֹת)ז) הָבָה נֵרְדָה וְנָבְלָה שָׁם שְׂפָתָם אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ אִישׁ שְׂפַת רֵעֵהוּ)ח) וַיָּפֶץ יְקֹוָק אֹתָם מִשָּׁם עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וַיַּחְדְּלוּ לִבְנֹת הָעִיר:ט) עַל־כֵּן קָרָא שְׁמָהּ בָּבֶל כִּי־שָׁם בָּלַל יְקֹוָק שְׂפַת כָּל־הָאָרֶץ וּמִשָּׁם הֱפִיצָם יְקֹוָק עַל־פְּנֵי כָל־ הָאָרֶץ:

אברבנאל בראשית פרק יא

ודברים אחדים והיותר אמתי אצלי בזה הוא שבזמן ההוא היה שפה אחת ר"ל לשון אחד בכל בני אדם הנבראת במעשה בראשית כוללת לכלם ושכן היו הדברים הנמצאים אצלם אחדים לכלם בשוה **כי לא היה לאדם פרטי נחלה ולא דבר אחר פרטי לשמושו כי הכל היה אחד כולל ושוה לכולם** כמו הלשון. **ואמנם כשנטו לחדוש המלאכות בבנין העיר והמגדל הסירו עצמן מן האחוה ונעשו הקנינים והנחלות פרטיות ובאו לידי חלוף ויחוד מתוך חמדתם לקחת וליחס כל אחד לעצמו דברים מיוחדים ולומר שלי שלי ושלך שלך עד שמפני זה נפרדו איש מאחיו.** [...] וחז"ל (מ"י בראשית סימן ס"ג) דרשו ויהי בנסעם מקדם מקדמונו של עולם. רצו בזה שנסעו מהמנהג הטבעי הקדום להשתמש ולהסתפק בדברים הטבעיים ההכרחיים וילכו אחרי ההבל ויהבלו בבקשת הדברים המלאכותיים למלאת תאוותיהם במותריות ומפני שבזה הטרידו שכלם מידיעת האמתיו' האלהיות לכן דרשו שהסיעו עצמן מקדמונו של עולם. ואמרו אי אפשר בו ולא באלהותו[...]

והענין שחכמתו העליונה ראתה בפרט הרעות שימשכו מזה בקבוצם בעיר **ואמר אשר בנו בני האדם כמצחק ומלעיג עליהם** איך דמו בני אדם אשר בעפר יסודם לעשות דברים מלאכותיים כדמות הדברים הטבעיים אשר ברא אלהים וכיון עוד באמרו אשר בנו בני האדם שמעשה אבות יעשו בנים. כי כמו שאדם הראשון לא הסתפק בדברים הטבעיי' כן עשו אלו [...] שהיה חטא הפלגה דומה לחטא אבינו הראשון. וספר הכתוב מחטאם באמרו הן עם אחד ושפה אחת לכלם כלומר הנה אלה בהיותם על מנהגם הטבעי היו עם אחד ושפה אחת היתה לכלם שומרת אחדותם לא חסרו דבר מצרכיהם זה אלפים שנה. וזה החלם לעשות ר"ל עתה יתחילו להתעסק במעשים מלאכותיים ע"צ המותר בלי צורך ואין ספק שיתוסף זה להם למה שיתוסף תמיד כי ההכרחי הטבעי מספיק מאד והמלאכותי אין לו גבול ותכלה וזהו לא יבצר מהם את אשר יזמו לעשות כי במלאכות יוסיפו המחשבו' כל היום וכל הלילה.[...]

והנה בימים הראשונים עד דור הפלגה כל המין האנושי היו מושפעים ומושגחים ממנו יתברך בכל ענייניהם מבלי אמצעי אם לטוב אם לרע ולכן היו תמיד נמצאים בהם אנשים חכמים וידועים בחכמה האלהית האמתית כאדם ושם ועבר ומתושלח למך נח ודומיהם והיה נמצא בהם המנהג הטבעי הטהור מבלי בקשת המותרות והמלאכות המדומות ועם זה היה להם שפה אחת אותה שלמדה הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון אמנם בנסעם מקדמונו של עולם והורם מהמנהג הטבעי לרדפם אחרי המלאכות מונעית השלמות בבנין העיר והמגדל ירד ה' לראות את מעשיהם לפי שהוא היה עד הנה המשגיח באמת בהם, ואמר כיון שאלו לא נסתפקו להיותם עם אחד ושפה אחת וזה החלם לעשות מעשה מלאכות דמיוניות אסתירה פני מהם ומהנהגת' ואפקידם בידי שרי מעלה והוא אמרו כנגד השרים האלה הבה נרדה כלומר בואו עמי להשגיח באומות המין האנושי שכל אחד ממנו ישגיח באומה אחת וכמו שתעלה מעליהם השגחתי האלהית ככה תשולל מהם הלשון המקודשת האלהית באופן שיתחלקו ללשונות חלוקות מוסכמות מאתם מיוחסות ומיוחדות להנהגת השרים העליונים וכמו שהלשון הקדש היא מיוחדת להשגחתו ית'.

ואמנם אמרו ז"ל במסכת סנהדרין אמר רב מגדל משכח את הלמוד עניני התעסקות בני אדם בבנין המגדל ועניני' המלאכותיי' וטרדת שכלם בהם היא היתה הסבה שנשתכחה מהם לשונם וחכמתם אשר למדו

]רבינו] בחיי בראשית פרק יא

היו אנשי הפלגה רשעים משכילים בכל חכמה ועשו העיר והמגדל כדי להנצל מהמבול של אש, מפני שכבר ראו אבדון העולם במבול של מים, פחדו לנפשם והוצרכו לעשות בנין מקום שאם ירצה להביא מבול של אש ולשרוף את העולם שינצלו מהם ולא תקרב האש בגבולם, וזהו ענין המלחמה המוזכר במדרש, כלומר להעזר עם הכחות העליונים בהפך רצונו יתברך, ולקשור חלק מיסוד האש שלא יוכל להתקרב אל העיר, כשם שמצינו אף בדורנו זה קצת החכמים שיודעים כח לקשור חלק אחד מן הברק [והוא הידוע כעת בשם (דאננעראבלייטער) ונמצא רושם מזה גם בתוספתא שבת פ"ז] שלא יבא אלא בגבול ידוע.

פרקי דרבי אליעזר (היגר) - "חורב" פרק כד

ואלו שהיו מעלו מעלין לבנים היו עולין ממזרחו, ואלו שהיו יורדין היו יורדין ממערבו, ואם נפל אדם ומת לא היו שמים לבם עליו, ואם נפלה לבנה היו יושבין ובוכין ואומרין מתי תעלה אחרת תחתיה

מי השילוח- נח

ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים. ולא נאמר לשון אחד, כי עיקר לשון הוא לשון הקודש כי לשון הקודש הוא ממה שנטבע בעומק הלב ונובע משורש החיים, ושאר הלשונות נקראים לשון עלגים וכמ"ש נלעג לשון אין בינה היינו שאין לו שורש חיים בלבו כי בינה הוא בלב, ודור הפלגה אף שדברו בלשון הקודש מ"מ לא הי' להם שורש חיים רק מן השפה ולחוץ היו מדברים בה, כמו פטפט וציפצוף העופות ושאר ב"ח, וכן בענין הנחש שהקשו כל המפרשי' למה לא מצאנו בקללתו שיוטל ממנו לשונו, אך באמת לא הי' לו לשון בשורש מאחר שדיבר לה"ר על בוראו. והבן:

ר' צדוק הכהן מלובלין - ליקוטי מאמרים עמוד לה

כי הבדל בין כתיבה לדיבור כי בכתיבה הוא רק התגלות החכמה שבמוחו ומחשבתו אבל הדיבור הוא התגלות הבינה שבלב שזה נגלה בדיבור כפי איכות הדיבור ותנועתו ניכר עליו מה שבלבו, כידוע שיש הכרה בדברים אם יוצאים מן הלב ואם מדבר בתוקף או בנחת בכעס או רצון וכיוצא בו **הלשון קולמוס הלב** (חובת הלבבות שער הענוה) וניכר ומלובש בדיבורו הבינה שבלב, מה שאין כן בכתיבה מלובש רק החכמה

בעל שם טוב בראשית פרשת נח

יז. **צוהר תעשה לתיבה** וגו'. האיר אדוני אבי זקני הבעל שם טוב נ"ע, תיבה מרומז על מלה, שהוא נקרא תיבה, וזהו מה שאמר צוהר תעשה לתיבה, ואמר הוא ז"ל שתראה להאיר התיבה היוצא מפיך וכו', תחתיים שניים ושלישים תעשיה, יש לומר כאן מרומז מה ששמעתי מן אדוני אבי זקני נ"ע כי בכל דיבור ודיבור יש עולמות נשמות ואלהות, וזהו שמרמז כאן אצל התיבה, ותיבה הוא פירוש דיבור, וזהו תחתיים היינו עולמות שהוא מדריגה תחתונה, שניים הוא לשון משנה אותיות נשמה, והיינו נשמות, ושלישיים היינו אלהות, על שם הכתוב (שמות י"ד, ז') ושלישים על כולו, שהוא על ידי שהוא מושל ומנהיג את הכל, וכל אלה, תעשיה, היינו התיבה והדיבור שתוציא מפיך יהיה בכוונה זו, ובאמונה שלימה, שיש בכל דיבור תחתיים שניים ושלישים, והם עולמות ונשמות ואלהות כנ"ל, והבן: